

[itobiad], 2019, 8 (3): 2229/2242

Şakerim Kudayberdiuli'nın Şiirlerinde Düşünme Hâlleri

Ways of Thinking in Sakerim Kudayberdiuli's Poems

Mustafa KUNDAKCI

**Dr. Öğr. Üyesi, Karabük Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve
Edebiyatı Bölümü**

Asst.Prof., Karabuk University Faculty of Letters

mustafakundakci@karabuk.edu.tr

Orcid ID: 0000-0001-6092-4043

Yılmaz BACAĞLI

Öğr. Gör., Karabük Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili Bölümü

Lecturer, Karabuk University Faculty of Letters

yilmazbacagli@karabuk.edu.tr

Orcid ID: 0000-0001-6128-5482

Makale Bilgisi / Article Information

Makale Türü / Article Type : Araştırma Makalesi / Research Article
Geliş Tarihi / Received : 04.07.2019
Kabul Tarihi / Accepted : 29.09.2019
Yayın Tarihi / Published : 30.09.2019
Yayın Sezonu : Temmuz-Ağustos-Eylül
Pub Date Season : July-August-September

Atıf/Cite as: KUNDAKCI, M, BACAĞLI, Y. (2019). Şakerim Kudayberdiuli'nın Şiirlerinde Düşünme Hâlleri. İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi, 8 (3), 2229-2242. Retrieved from <http://www.itobiad.com/tr/issue/47378/587007>

İntihal /Plagiarism: Bu makale, en az iki hakem tarafından incelenmiş ve intihal içermediği teyit edilmiştir. / This article has been reviewed by at least two referees and confirmed to include no plagiarism. <http://www.itobiad.com/>

Copyright © Published by Mustafa YİĞİTOĞLU Since 2012- Karabuk University, Faculty of Theology, Karabuk, 78050 Turkey. All rights reserved.

Şakerim Kudayberdiuli'nın Şiirlerinde Düşünme Hâlleri

Öz

Türk dünyası edebiyat birikiminin Kazak coğrafyasında şiirleriyle dikkati çeken Şakerim Kudayberdiuli ideal sahibi, düşünen bir şairdir. O şiirlerinde sadece mensubu olduğu millete değil tüm insanlığa faydalı olabilecek şeyleri bizzat kavramaya, kavrayabildiklerini de birinci elden okuru ile paylaşmaya çabalar. Onun şiirlerinde düşünme fiili çoğu zaman oluş hâlinde verilir. Yine bu şiirlerde bireyin ihtiyaç ve menfaatlerine karşılık gelen, geçici ve derinliksiz; toplumun faydasına hizmet eden, ahlak hâlini almış, derinlikli olmak üzere iki farklı düşünme fiiline dikkat çekilir. Şair okuyucularını, bu iki düşünme biçimi arasında ideal olduğuna inandığı şekilde bir düşünme yeteneği kazandırmak için uğraşır.

Kazak coğrafyasında eğitim, millî birlik ve doğru din anlayışı konusunda yaşanan sıkıntılar sebebiyle ideal düşünme biçiminden uzaklaşıldığını düşünen Kudayberdiuli, geleceği kurtarmak için bu düşünce şeklinin yeniden kazanılması gerektiğine inanır. Çünkü ona göre adalet, doğruluk, özgürlük ve hak kavramlarının hem teorik hem de pratik olarak bireyin ve toplumun hayatında yerleşik hâle gelebilmesi bu düşünce biçiminin kazanılmasıyla mümkün olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Şakerim Kudayberdiuli, Kazak edebiyatı, şiir, ideal düşünme, eleştiri.

The Title of the Paper as English Ways of Thinking in Sakerim Kudayberdiuli's Poems

Abstract

Drawing attention with his poems of the Turkic literature accumulation in the Kazakh geography; Sakerim Kudayberdiuli is an idealist and a philosopher poet. In his poems, he endeavors to comprehend the things that can be beneficial not only to his nation, but to the whole humanity and to share his comprehension with the readers at first hand. In the poems, the act of thinking is often given as an occurrence. Also, these poems draw attention to two different acts of thinking, one of which is a temporary and shallow thinking corresponding to individual's needs and benefits and the other one is a deep thinking serving the benefits of society in the form of morality. The poet strives to give his readers the ability to think in a way between these two ways of thinking that he believes to be ideal.

Kudayberdiuli believes that this way of thinking should be regained in order to save the future because of the difficulties in education, national unity and the true religious understanding in the Kazakh geography, which have caused people to estrange from the ideal way of thinking. Because according to him, the concepts of justice, righteousness, freedom and right can be established in the life of individual and society both theoretically and practically only through gaining this way of thinking.

Keywords: Sakerim Kudayberdiuli, Kazakh Literature, poetry, ideal thinking, criticism.

Giriş

İnsanoğlunun en eski, belki de ilk sanat faaliyetlerinden biri şiirdir. Şiir, ham maddesi söz olduğu ve sözün işlenmesinden başkaca bir şeye ihtiyaç duyulmadığı için diğer sanat dallarına nazaran insanlar tarafından daha çok ilgi görür. Yine şiir, diğer sanat dallarıyla karşılaştırıldığında sadece sanatçısı ile sınırlı hususi bir faaliyet olmaktan çok, okurunu da varlığının bir parçası kılan en az iki kişi tarafından üretilen bir sanat faaliyetidir.

Şiir, insanın dışarıda bulamadığını içerisinde aramasından doğar. Esasında şairin dışarıda bulamadığı şey içerisinde hazır hâlde yer almaz. İşte şiir, şairin bildiği ve özlemine çektiği bir yitiğini hemen her detayıyla düşünceyi kullanarak yeniden inşa etme işidir. Yalın söz, yani şiirsiz dil, insan varlığının ihtiyaç duyduğu bilgi ve duygu toplamını vermede yetersiz kalmaktadır. Şiir, yalın sözlü dilin eksik kaldığı bu kısmı tamamlamak üzere bir 'üst dil' olarak devreye girer (Özel, 2002:18). Bu noktada şairin sadece kalbe değil zihne yani düşünceye yakın bir sanat olduğunu da kabul etmek gerekir.

Kazak edebiyatında bir şair olarak kendisine hususi bir yer bulan Şakerim Kudayberdiulı'nın şiiri de sadece duyguların ifadesine değil, düşüncelerin aktarılmasına hatta düşünme fiilini gerçekleştirilmesine aracılık eder. Bu bakımdan Kudayberdiulı şair olmanın yanı sıra bir aydın, düşünür olarak da değerlendirilebilir. Yine Kazak düşünce ve sanat dünyasının önemli isimlerinden Abay Kunanbayev'in yeğeni olan Kudayberdiulı onun elinde yetişir. O, şiirlerinde hayata ve insana sorgulayan bir filozof gibi bakar. Düşünme onda dinamik bir süreçtir. Bu dinamik düşünme süreci kendi imkânlarıyla gelişmeye bırakılmış değildir. Şair ve aydın Şakerim Kudayberdiulı düşünme fiilini ve düşünce birikimini geliştirmek için doğudan ve batıdan ulaşabildiği tüm eserleri okumaya gayret eder (Baktıbaykızı Sahipova, 2005:153).

Kudayberdiulı'nın düşünme fiilinin gelişmesinde ve derinleşmesinde yaşadığı dönem koşulları oldukça etkilidir. Göçebe bir hayat süren ve hayvancılıkla uğraşan Kazak toplumunun bir kısmının güzel otlakları paylaşma konusundaki doyumsuzluğuna, yönetici seçilme konusundaki hırslarına karşılık bir kısmının da yokluk, sefalet içerisinde acı çekmesi onu insan ilişkileri üzerine düşünmeye mecbur bırakır (Sıdıkov, 2014: 125). Ayrıca Çarlık Rusya döneminde muhalif Rus aydınlarının Kazak coğrafyasına sürgün edilmeleri ve bu coğrafyadaki kültür faaliyetleri de diğer Kazak aydınları gibi Şakerim'i de etkiler (Sıdıkov, 2014: 81-85).

Hayatında ve şiirlerinde düşünce derinliğinin artmasında İstanbul üzerinden gerçekleştirdiği hac ziyaretinin de önemi büyüktür. Bu gezi esnasında pek çok farklı kitaptan faydalanma imkânı bulur.

"İlmî, dinî kitapların hepsini Türkçe yazmışlar, (birçoğunu okuyarak) felsefecilerin, mütefekkir bilginlerin fikirlerini öğrenmiş oldum. Gemiyle bir aylık yolculuktan sonra İstanbul'a ulaştım, orada çeşitli

memleketlerden gelen mollalarla tanıştım. İstanbul'da aradığım kitapları buldum. (Yeni arkadaşlarımla) fikir teatisinde bulundum. Hedefim yüksekti. Kör olan gözüme ışık görünmeye, önümdeki ağır sis kalkmaya başladı. Oradan öğrendiklerimi beş yıl boyunca yazdım, çok yoruldum, çok zayıfladım. İğneyle kuyu kazar gibi çalıştım; düşüncem, sırrım, durumum bundan ibaretti. Ben niçin yaratılmışım? (Bu hayatta) ne yapmalıyım? Can öldükten sonra tamamen kayboluyor mu? İşte bu üç meseleyi önemsemeyen kimse gayretsiz, düşüncesiz, (hiçbir şeyi anlamayan) ayyaşdır.” (İbragim, 2013:179-180)

Kudayberdiuli şiiri bir görev gibi görür. O, şiir sanatını inandığı maddî ve manevî değerleri bunlardan yoksun kimselerle paylaşmak ve yaşadığı toplumda bu değerlerin kalıcı hâle gelmesini sağlamak için kullanmaya çalışır. Bu sebeple onun sanatının topluma hizmet etme anlayışı üzerine kurulu olduğunu söylemek gerekir.

Eğitim amacıyla resmi bir okula gitmeyen ve kendi kendini yetiştiren şair, Türk dillerinin yanında Arapça, Farsça ve Rusçayı o dillerde edebî, felsefî ve özellikle din tarihi sahasına ait eserleri okuyabilecek kadar iyi bilir. Yedi yaşında başladığı şiirlerinde bu okumalarının etkisiyle temel insan sorunları ve felsefe geniş yer tutar (Altınmakas, 2014: 355).

Şakerim Kudayberdiulî'nin düşünce dünyasının beslendiği kaynaklar dönemiyle birlikte değerlendirildiğinde oldukça çarpıcı sonuçlar ortaya çıkmaktadır. Onun yaşadığı ve yazdığı dönemde Sovyet ideolojisi, topraklarını işgal ettiği Türkistan halkının düşünce dünyasını da işgal etmeye çalışır. Bunu sağlayabilmek için Türk toplumlarının kendisine has kültür unsurunu içeren her türlü düşünce, araştırma hatta atıflara bile yasak konulur. Fakat Kudayberdiuli, bu temel Sovyet prensibine aykırı bir biçimde kendi inanç ve ahlak dünyasını esas alan kültür unsurları üzerine düşünmekte ısrar eder (İbragim, 2010:279).

Bir bilge olarak kabul ettiği Abay'ın düşünce dünyasına yakın bir çizgi takip eden Şakerim, şiirlerinde halkına ve şahsî hayatına dönük esef ve acıma duygusunun eşlik ettiği eleştiriler yapar. O, üzerine düşünme ve eleştirme işinde genel yaklaşımın aksine kendisini paranteze alan ve sadece diğerleriyle ilgilenen biri değildir. 'Kendime' başlıklı şiirinde geçip giden ömründe yaptıkları ve yapmadıklarıyla yüzleşen şair daha çok özeleştiri yapar.

“Faydasız ve beyansız kuru işin,

Dipsizi doldurayım diye gitti gücün,

Verdiğin hizmetin hepsi yanmadan,

Ak ölümü çağırдын, budur işin." (Işık, 2004: 111)

Kудayberdiulı'nın şiirlerinde düşünme fiili iki temel anlamda kullanılır. Bunlardan ilki çoğu zaman en asgari ihtiyaçlar planlanırken kullanılan ve derinliği olmayan genel insan fiili olarak da adlandırılabilir düşünme şeklidir. İkincisi ise ideal insan örneğinde bulunan şuurlu, derinlik ve detay gerektiren, emek isteyen nitelikli düşünme biçimidir.

Kудayberdiulı'nın Şiirlerinde Genel İnsan Fiili Olarak Düşünmek

Kудayberdiulı bir kısım şiirinde düşünmek fiilini; "*tasarlamak, ilgisini canlı tutmak, hesaba katmak, sürekli hatırlamak vb.*" (Topaloğlu, 2014: 354) genel anlamıyla hemen her insanın gerçekleştirdiği bir fiil olarak kullanır. Bu şekilde 'düşünmek' fiili nitelikli bir fiil değildir ve hiçbir özel yanı yoktur.

Şair düşünmek fiilini genel anlamıyla ifade ederken bazen farklı kelimelerden istifade eder. Bu fiili özellikle 'ilgiyi canlı tutmak ve sürekli hatırlamak' anlamında 'hayal' kelimesi ile karşılar. 'Yaz Çıkıp Kötülük Yok Olduğunda' başlıklı şiirinde kelimeyi bu anlamlarda kullanır:

"Gençlik özlemi var yaşlıların hayalinde,

Gelişip büyümek var çocuğun hayalinde.

Erkek gibi rahat ömür sürmedik diye,

Kadınlar da olur yine bu hayal peşinde.

Kâmil insanın baht ve mülk hayalinde,

Hırsıza koşan atın yelesi hayal.

Yerin yüzünü yese de gözü doymaz,

Padişahlar da hâlâ kendi emellerinin peşinde." (Işık, 2004: 87)

Bu dizelerde anlaşılacağı üzere birbirine benzemeyen farklı insan grupları eksikliğini hissettikleri ya da arzuladıkları kimi durum, tutum ve kazanımları sürekli düşünmektedir. Fakat onlardaki bu canlı ilgi ve sürekli hatırlama hâlinde bir derinliğin olmadığı yine aynı şiirin sonunda şair tarafından ifade edilmekte ve bu çeşit düşünme biçimi eleştirilmektedir. Çünkü düşünmek insanı düşündüğü şeyi gerçekleştirmek veya onu düşünmenin doğru olup olmadığını tartmak noktasında harekete geçirmiyorsa bu düşünme veya hayal etme biçimi anlamsız ve haksızdır.

“Kıymet versem insanların hepsi hayalde,

Sayıversem, çok çeşitli hayaller bulunur.

Kendi bilmez, bilenin dediğini tutmaz,

Açıkça düşünerek baksam, hepsi hayalde.” (Işık, 2004: 87)

Şair, yine ‘Yeryüzü Yaratıldığında İlim Yönünde’ başlıklı şiirde zenginlerin düşünmek fiilini kendi kazanç ve itibarlarını artırmak amacıyla yeni kazanç kapıları tasarlamak biçiminde kullandıklarından şikâyet eder. Ona göre bu tür insanlar da derinlikli düşünmekten uzak, bencil ve mağrur kişilerdir.

“Gözü gökte, gönlü gururdadır.

Üzülenin bilmez içinin yağını.” (Işık, 2004: 97)

Kudayberdiuli bir karara bağlanmayan düşünceyi sağlıklı bulmaz. Özellikle gençlik çağında sürekli değişen karar ve arzular şeklinde ortaya çıkan düşünce insanı yanıltır. Bu çeşit bir düşünce şaire göre bozuktur.

“Bu dünyada kızlar garip,

Delikanlılıkta düşünce bozuk.

Civa gibi kıpırdanıp

Tilki gibi gezinip

Gider gönül her yana.” (Işık, 2004: 90)

Şairin şiirlerinde derinlikli olmayan, toplumu değil bireyi önceleyen ve çıkar odaklı düşünme biçimlerinin tamamını eleştirir. Ona göre bu tür düşünme biçimleri ideal topluma ve insana götürmekten uzak ‘haram’ ve ‘sığ’ düşüncelerdir. Nitekim ‘Açıklık ve Tanık’ başlıklı şiirinde genel olarak bu düşünme biçimlerini hedef alır.

“Haram düşünceyle ar satıp keser koparır,

İşte, fayda kıldım diye övünür.

Birisinin bildiği hileyi diğeri de bilir,
Kendi kurduğu darağacına o da asılır.

Siğ düşünüp gösteriş yapıp taklit eder,
Pek sağlam can çıkıp göze sadece.
Birbirini çekiştirirken kayıp gidip,
İtibarın temizlenir, sakın ol, dostum.

Siğ düşüncenin sonu böyledir,
Biraz aydınlığa gönlü hoş olur.
Arsızlık, haram, acele hilekârlık,
Bunların hepsi şeytanın dostu olmaktadır." (Işık, 2004:104)

Kудayberdiulı'nın Şiirlerinde İdeal İnsan Fiili Olarak Düşünmek

Kудayberdiulı şiirlerinde düşünmek fiilini; "*daha önce elde edilen bilgilere zihinsel etkinlik uygulayarak düşünce üretmek, bir sonuca varmak amacıyla bir şey üzerinde durmak, bir varlığın bilinmeyen yönlerini ve niteliğini anlamak için kafa yormak vb.*" (Topaloğlu, 2014: 354) anlamlarında ideal insanın gerçekleştirdiği nitelikli bir fiil olarak kullanır.

İdeal insan fiili olan düşünmeyi yine 'Açıklık ve Tanık' başlıklı şiirinde şu şekilde açıklar:

"Düşünün akıl, bilim nerededir,
Tende hangi yerde, nerededir?
Bilmek, inanmak, uyandırmak akıl işini,
Ne yapsa ziyan, ne yaptığında fayda olur?
Ten sezer, kulak duyar, gözle görülür,
Burun koku, dil tatla haber verir.

Beşinden de beyindeki düşünce haber alır,

İyi kötü her işi o tetkik eder.” (Işık, 2004:103)

Bu dizelerden hareketle şairin o dönem Kazak coğrafyasında en çok eksikliği hissedilen bilimsel düşünceden bahsettiği görülmektedir. Fakat Şakerim, düşünmek fiilinin tek başına duyularla gerçekleşmediğini esasında yüreğinde düşünme sürecine eşlik ederek doğru olan konusunda kendisini dikkate alan insana yol gösterdiğine inanır. Nitekim ‘Açıklık ve Tanık’ başlıklı şiirinin devamında bu durumdan söz eder:

“Bütün hüküm o yürekten çıkarılır,

Vücudunu o ürpertir tesir eder.

Fikrini doğru söyleme, ters söyleme,

Bunların farkını belirleyip dikkat et fakat.

‘Uygun’ diye yakışana baş sallar,

Nefret etse iğrenip titrer.

Yüreğinin dili yok, ipucu o,

Anlayabil de ediver ona yardım.” (Işık, 2004:103)

Bilimsel düşünceyi ideal düşünce biçimi olarak kabul eden şaire göre hurafe ve ataletten uzak olan doğru din anlayışı bu düşünme biçimiyle asla çelişmez. ‘Bir Allah’a Sığınan Boş Yere Ölmez’ başlıklı şiirinde bu görüşünü şu dizelerle ifade eder:

“Bir Allah’a sığınan boş yere ölmez,

Hüda’sız kulun elinden iş de gelmez.

Niyeti riski göze almak olanın beli kırılmaz,

El bozsa da doğruluk değişmez.” (Işık, 2004: 112)

Buna karşılık hurafe, tembellik, düşmanlık öğütleyerek insanları korkutan ve bu korku duygusunun üzerine kendi saltanatını kuran sofuları ideal düşünme

biçiminin önündeki en büyük engel olarak görür. Onların sırf Rus diye Tolstoy'u eleştirmesine ve onu kâfir olarak yaftalamasına 'Yaşımdan İyi Bildim Türk Dilini' başlıklı şiirinde karşı çıkar. Ona göre Tolstoy ideal düşünme biçimine sahip biridir. Adı geçen şiirde bunu şu dizelerle açıklar:

"Canıyla sevdi adaleti, hak yolunu seçti,

Bu yüzden o sahibidir derin düşüncenin." (Işık, 2004: 110)

Tolstoy ve sofı karşıtlığı üzerinden gerçek din anlayışı ve bu anlayışın ideal düşünme içerisindeki yerine işaret eden Kudayberdiulı, kendi düşünce dünyası ve durduğu fikrî zemin ile ilgili de tercihini açıkça bu şiirde ortaya koyar.

"Tolstoy kâfir değildir, kâfir sensin,

Din değildir, bütün aldatmaktır söylediğin sözün.

Gönlü kör nadansın, meylin kara,

Nur ışığını nasıl görsün gözün?

Kabul etmem dini yanlış anlatmanı,

Sofunun gitmem kuranına.

Gerçek sırrımı söylesem, Tolstoy'un

Bin sofuyu değişmem tırnağına.

Yolunu kaybetmezsin akıllı, namusa ulaşırsan,

Yol boyu görme tatlı dilli hilekâr sofı görsen.

Akıllı, samimi, iyi niyetli insanların

Aldanmazsın ardından yürüyüversen." (Işık, 2004: 110)

Kudayberdiulı, ideal düşünmeyi geliştirebilmek için şiirin imkânlarıyla manzum bilmeceler yazar. "Bilmeceler ve Bilmecelerin Çözümü" başlıklı şiirlerinde bu şiirleri yazma amacını yine şiirde şu ifadelerle açıklar:

"Bilmece düşünceyi genişletir, vermez ipucu,

Temiz suyu hatipliktir, deryası sözdür,

...

Bilmece sorup ne gerek uğraştırmaya.

Gereği şu: Düşünüp düşüncenin açılması." (Işık, 2004:95-96)

Kudayberdiuli ideal insanın düşünmesinin her zaman onu mutlu etmediğini, hatta bu tarz düşünmenin sonunda insanın dünyadan el ayak çekebileceğini "Sinir ve İnsaf" başlıklı şiirinde bizzat kendisinden hareketle anlatır:

"Gece gündüz düşünüp,

Yazıdan da bıktım.

Gazete, kitap ele alıp,

Okumaktan yoruldum.

Halk dilime kulak asmadı,

Ağladım ve üzüldüm.

Ümitsizlik gittikçe büyüdü,

Hâlsizleştim ve aklımı kaybettim.

...

Taktik bulmadan yolumu şaşırdım,

Kaygı çoğalıp boynumda.

Aklımla çatıştım,

Yaş döküldü koynuma.

Düşündüm de düşündüm,

Zehir yayıldı vücuduma,

Dertleşmeye hazırlandım.

Gayretimle düşüncemle." (Işık, 2004:99)

Şairin düşünmenin zorluğu konusundaki yakınmaları onu düşünmekten alıkoyamaz. O, daima kendisiyle muhakeme hâindedir. Esasen bu muhasebe bile onda düşünme fiilinin bir derinlik kazandığına ve değişmez bir ahlaka dönüştüğüne işarettir.

“Halk sağır, nâdândır,
Duyulur mu bu bağrı.
İlaç olmayan insandır,
İlaç olur mu sadece of.
Kulağınla gözünü aç,
Ders okut, ilmi yay,
Nasihati öylece saç,
Onu bilemeden devam etsin.

Gazete yaz, kitap yaz,
Bastır, okut Kazaklar'a.
Methedene olup memnun,
Kaliverme dalgaya.
Susuz ekin nasıl çıksın,
Sula, dayan eziyete mihnete,
Tadını alıp halk anlasın,
Gene de ilerler boğaza.” (Işık, 2004:102)

Kudayberdiulı şiirlerinde bireysel konulardan çok toplumsal problemlere ağırlık veren bir şairdir. Toplumsal sorunların kaynağının da düşünmemek olduğuna inanır. Şiirlerinde kendi halkını ve genel olarak insanlığı düşünmemekle suçlar.

“Kazakta yok akılla fikir tasdik edecek
Nefis beğense olanı, tamamı bitecek.
Tevekkül diye ad koyup ihtimale,

Bağı olmayan şeyden fayda güdecek.

Bulayım diye teşebbüs edip fikrine alır,

Kendi hâline göre eleştiride bulunur.

Az düşünse Kazak'ın başı donar,

Zararlı işi faydalı diye koyup kalır.” (Işık, 2004: 104)

Emek gerektiren ideal düşünme konusunda tembellik gösteren herkesi 'Arzu ve Akıl' şiirinde tembelliğe sevk eden 'arzu'dan uzak durmaya çağırır:

“Arzu denen açgözlülükle çekiştirmek,

Akla getirip istediğini yapsam demek,

İş uygun mu, değil mi,

Düşünüp onu anlamak gerek.

Üretken düşüncedir aklın manası,

Giysisi yürektir, beyin de başı.” (Işık, 2004:108-109)

Yukarıda verilen şiirden de anlaşılacağı üzere Kudayberdiuli, ideal düşünmeye boş hevesin engel olduğunu, mantığın ve aklın ise bu tür düşünme biçiminin esası olduğunu belirtir. Diğer dikkat çekici bir husus ise bu çeşit bir düşünme biçiminde yüreğin de en az beyin kadar etkili olduğu tezini tutarlı bir biçimde sürdürmesidir.

Sonuç

Şakerim Kudayberdiuli, Kazak coğrafyasının en netameli döneminde yaşar ve bir sanat adamı olmanın yanı sıra bir aydın olarak da halkına hizmet eder. İnanç ve ahlak bakımından kendisini geliştirmek için hayatının her devresinde özel bir gayret gösterir. O, geleneğe bağlı olmakla birlikte öğrendiği her şeyi asıl kaynaklardan teyit eden ve öğrendiklerinin doğruluğu ve faydası üzerine emek sarf ederek düşünen bir ideal adamıdır.

Şiirlerinde okuyucusunun duygu dünyasına seslendiği kadar onun zihnini de inşa etmeye uğraşır. Hatta daha çok akli ve düşünceyi harekete geçirecek, tefekküre imkân sağlayacak sarsıcı şiirler yazar. O, insanın kendi menfaatini teminde kullandığı alelade düşünme biçiminden, tüm insanlığı ve bu insanlığın evi olan dünyayı dert edinen kapsamlı ve nitelikli bir düşünme biçimine geçilmesi gerektiğini savunur. Bu düşünme biçimi insanı mutlak bir biçimde adalete ve doğruya götürmektedir.

Ona göre ideal bir düşünme biçimi sadece bilimsel verilerden oluşmaz. Bu verileri her durumda destekleyen yürek ve doğru bir din anlayışı da ideal düşünmenin ana unsurlarındandır. Nitekim şair şiirlerinde, insanın hakikate ideal düşünme biçimiyle ulaştığını, onun doğruluğunu ise yüreği ile teyit ettiğini savunur. İnancından da bu hakikati savunma konusunda ihtiyaç duyduğu cesareti aldığını düşünür.

Kapsamlı ve nitelikli düşünmenin toplum için faydası olsa da kendisi için zararlı olduğunun farkında olan Kудayberdiulı, yine de bu tarz düşünmekten vazgeçmez. Çünkü esas olanın birey değil toplum olduğuna inanır.

Kaynakça / Reference

ALTINMAKAS, Layik (2014). **Hanlık Devrinden Günümüze Örneklerle Kazak Edebiyatı**. İstanbul: Bilge Kültür Sanat Yay.

BAKTIBAYKIZI SAHİPOVA, F. (2005), **Kazak Aydın Şekerim Kудayberdiұlı: Hayatı ve Eserleri (1858 - 1931)**. Modern Türklük Araştırmaları Dergisi, 2 (1), 149-161, Ankara

İŞİK, Suzan (2004), **Şekerim Kудayberdiyev'in Şiirleri, Giriş-Metin-Dizin**. Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir

İBRAGİM, Damira (2010), **Klâsik Kazak Şâiri Şakerim (Şakerim) Kудayberdiұlı'nın Hayatı ve Aşk Konulu Şiirleri**. Turkish Studies, 5 (3), 258-281

İBRAGİM, Damira (2013), **Kazak Şair Şakerim (Şakerim) Kудayberdiұlı'nın Şiirlerinde Sevgili**. Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi, 11, 177-194, İstanbul

ÖZEL, İsmet (2002). **Şiir Okuma Kılavuzu**. İstanbul: Şule Yay.

SIDIKOV, Yerlan. (2014). **Kazak Edebiyatının Abidevî Şairi Şakerim**. Ankara: Bengü Yay.

TOPALOĞLU, Ahmet. (2014). **Türkçe Sözlük**. İstanbul: Kapı Yay.

